

**S**ZIMIN BEHBAHÁNI perzsa költőnő 2013-ban megkapta a Janus Pannonius Költészeti Díjat. A verseiből készült, *Elhagyott szentély* című válogatáskötetet STENSZKY CECÍLIA mutatja be.

## Elhagyott és megtalált perzsa költészet



**S**zimin Behbaháni 2013-ban kapta meg a Janus Pannonius Költészeti Díjat. A perzsa költőnő évek óta nem hagyhatta el hazáját, a 2012-ben alapított díj pécsi átadójára azonban kiutazhatott.

Az utóbbi néhány évben Magyarországon is egyre többet hallhatunk Iránról, ahol egy fiatal tüntető lányt kamerák előtt öltek meg, ahonnan neves művészek, rendezők kénytelenek voltak disszidálni, ahol a médiát cenzúrázzák, s nem egy – akár külföldi – újságíró tartanak fogva. Az iszlám vallás szabályai határozzák meg a hétköznapiakat, nő és férfi viszonyát, a politikai gondolkodást – majdnem mindent.

Szimin Behbaháni ebben a sokarcú országban él és ír úgy, hogy nem fél elmondani véleményét, megmutatni a belső világát; nem pusztán a szavaival alkot, hanem a tetteivel is. A hatalommal való összeütközése tizenhét éves korában kezdődött, és azóta is küzd a nők jogaiért, az igazságért, s mindazért, amiben hisz. *„Ettől az időszaktól kezdve költészetemet az igazságért folytatott harc határozza meg. Amit csak tudtam, leírtam, feltártam. Úgy vélem, a szabadság egy költő számára a legszentebb dolog, ennek szellemében sosem hajtottam fejet semmilyen hatalomnak vagy hivatalnak”* – olvashatjuk a díj alkalmából megjelent, *Elhagyott szentély* című kötet önvallo-

másában. 2013 augusztusában a Janus Pannonius-díjhoz kapcsolódóan jelent meg az első magyar Behbaháni-verseskötet, amely kilenc költő fordítását tartalmazza. Ez az utóbbi idők egyetlen komoly nyitása a kortárs perzsa irodalom és kultúra felé – a 19. század óta.

Az, hogy egyáltalán ízelítőt kaphatunk az összetett perzsa költészetből – a fordítók mellett – egy összefogott csapat munkáját dicséri. Jeremiás Éva, az ELTE iranisztika tanszékének vezetője rövid tanulmányt írt a kötet végére, hogy a magyar olvasók könnyebben megértsék a perzsa költészet szigorú szabályozottságát és hagyományait, valamint az ezt feszegető költészeti forradalmat, amely szintén meghatározza Behbaháni költészetét. A perzsa költészet megjelenéséről a magyar irodalomban Szörényi László akadémikus, irodalomtörténész ad áttekintést. A kötetet a költőnő rövid, személyes hangvételű önéletírása zárja.

A perzsa költészet 20. századi forradalmának jelentős alakja Szimin Behbaháni, aki a formákhoz ragaszkodó tradíciót ötvözi a modern kor témáival. Versei anyanyelvének, hazája költészetének mélységét és gazdagságát idézik. Miközben régi szavakat elevenít fel, gyakran az élőbeszéd ritmusát teszi a vers alapüktetésévé. A hagyományos perzsa költészet merev szabályait, rím- és ritmusképletét könnyedén átlépi, így a mai olvasók közelebb kerülhetnek a kortárs lírához. Műveiben egyszerre ismerkedhetünk meg a klasszikus és a 20. században átalakult perzsa költészetrel.

Nekünk, magyar olvasóknak éppúgy ismerős a gondolatritmus, mint a természetből vett hasonlatok, képek, melyek a magyar népköltészetnek és klasszikus verseinknek is jellegzetes elemei. A fordításokban viszont szokatlan lehet a rengeteg érzelmes felszólítás, felkiáltás, a hasonlatok és a metaforák tömörsége, a versbe sűrített történetek drámaisága. A fordítók szépen érzékeltetik mindazt, ami a nyelvi határok ellenére átadható: a ritmikát, a gondolkodásmódot, a költői képeket és a verseket meghatározó személyességet.

*alakod ebből a ködfelhőből?  
Vajon szél susog fáradt hangon:  
vagy lépteid járnak a várost?  
Mit feleljek én erre mármost?  
Hogy adhatnék találó választ?”  
(Írok és áthúzom, részlet. Szócs Géza fordítása)*

Behbaháni nőisége is meghatározó a kötet verseiben; ahogy a szerelemről, a szeretetről, a férfiakról ír, és ahogy mindez el-lentébe kerül a szeméremmel. Mondaná is, nem is. Válogatott szavakkal, virágnyelven, olykor szokatlan képekkel ábrázolja a belső világot; úgy, mint aki természettől fogva a férfiakkal egyenrangú szerepet foglal el a társadalomban.

*„Szabad voltam és elégedett, mint a cédrus,  
de most, mint a szőlőt, vágynak járnak át.  
Az imaszőnyegem szép ruhákra cserélném,  
és a friss kenyérhez mondanék imát.”  
(Üres ígéretetek ópiuma. Danyi Zoltán fordítása.)*

Sűrű és olykor tragikus témákba, elsősorban a perzsa nők életébe nyerünk bepillantást a líra, a dráma és olykor a próza segítségével. Megjelenik a családon belüli erőszak lecsapódása a gyermek iskolai életében (*Szenvedő ige*), majd találkozunk egy nővel, aki elfojtja magában valódi gondjait (*Az utcalány éneke*), máskor pedig a féltékeny feleség világába pillanthatunk be (*Féltékenység*). Rövid magánballadákra lelhetünk Behbaháni költeményei között: sorsfordulók eseményeire, ahol a megszólaló tökéletes arányérzékkel ábrázolja a tettek és érzelmek kaval-kádját. De a költő a hétköznapiakkal is foglalkozik: a magány, a csalódás, az ambivalens érzések, a zavarodottság vagy a kitörő öröm pillanatai jelennek meg a versekben.

*„Kisírt könnyeidért csak vakságot kaptál.  
Különváltál, és ezért ép szívet adtál.  
Mindedig idomított szemmel nézted őt.  
Most nézz rá úgy, mintha részeg tevé volnál.”  
(Ének 3. Danyi Zoltán fordítása)*

*Elhagyott szentély* – a cím azt sugallja: a civilizáció száguldásával elfelejtettünk valami fontosat. Behbaháni költészete emlé-

keztet minket erre, s a megszokottól eltérő utat mutat. Emberiség, az érzelmek ereje, az igazság keresése és kimondása árad életéből és költészetéből; s nőiség, amely nem harcos és dacos, hanem gyengéd, sebezhető és őszinte. És még valami: mérhetetlen hazaszeretet. Annak ellenére is jelentős nála ez a téma, ahogy országának politikai elitje bánik vele. Az Iránhoz tartozás nemcsak a gyökerekben, a személyes és a történelmi múlt felidezésében mutatkozik meg, hanem a hazához fűződő egyéni érzelmek kinyilvánításában is.

*„Újraalkotlak, ó, hazám,  
ha lényem vályogából is  
még ha csontjaim pillérnek  
kell feláldoznom is.*

*Újra beszívom illatát  
túnt fiaid bús emlékének,  
újra lemosom véredet,  
ha kell, könnyeimmel is.”*

*(Romjaidból alkotlak újra, hazám. Weiner Sennyey Tibor fordítása)*

Egy életerős ember költészete ez, aki nyolcvanhét éves. Volna mit tanulni tőle. Íme, a tankönyv.